

Μνήμων

Τόμ. 35, Αρ. 35 (2016)

Μνήμων

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΑΛΙΟΠΗ ΠΑΓΑΗ, Φλωρεντία: από τις ολιγαρχικές οικογένειες στους «Τραπεζίτες του Θεού» ρ. ΑΓΑΛΙΑ ΚΑΣΔΑΓΑΗ, Λόγος περί νοταριακών και μια ανάγνωση διαθρησκόν του 16ου αιώνα από την Κρήτη ρ. ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, Νησιωτικότητα και τοπική εξουσία στην οθωμανική Κύπρο ρ. Χρ. ΛΟΥΚΟΣ, Νέα στοιχεία για την ελληνική τυπογραφία της περιόδου 1828-1832 ρ. ΕΙΣΕΛΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ, Η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας στον Τύπο και τη λογοτεχνία της οθωμανικής περιόδου ρ. Δ. ΜΑΛΕΣΗΣ, Ο «εθνικός λόγος» τη δεκαετία του 1870 στην εφημερίδα *Εύβοια* του Γ. Φιλάρτου ρ. Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ, Χειρόγραφα του Ι. Ουάμπου στο Αναγνωστήριο της Αγιάσου ρ. ΧΡΥΣΑ ΜΑΡΙΝΟΥ, Τα έργα *The Tunnel* και *Deadlock* της Ντ. Μ. Ρίτσαρντσον ως άλλο αργείο ρ. ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις του γλωσσικού ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη ρ. ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, Οι μηχανικοί στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου ρ. ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΟΝΔΥΛΗΣ, Μεταπολεμική αστική ανάπτυξη και ονομασθεσία οδών και πλατειών ρ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΤΑΝΙΚΑ, Η ανάγκη για διεργμένα στον μουσουλμανικό πληθυσμό της Λάρισα (1882-1898)

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, *Αναγνώσιμος του Έλληνα, Ελληνική Νομαρχία*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΘΩΔΩΡΟΣ ΘΩΔΩΡΟΥ, *Οι χαμένες επιστολές του Κωνσταντίνου Σταμάτη προς τον Παναγιώτη Κοδρικά (1788-1794)*

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ, «Μνημονικοί νόμοι» και ιστορικοί. Η ευρωπαϊκή εμπειρία ρ. ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΑΖΟΣ, Η ιστορία, ο ιστορικός και ο δικαστής

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Χρ. Λούκος, Τ. Ε. Σιλαβενίτης, Κ. Λάππας, Ε. Γαλούρη, Γ. Κόκοινας, Σπ. Δημανόπουλος, Χρ. Αργιαντώνη, Μ. Φέστας, Δ. Κουσουρής, Α. Μ. Σιγάνη, Μ. Χρ. Χατζηϊωάννου, Χρ. Χατζηιωσήφ

35

ΑΘΗΝΑ 2016

Contents

ΜΝΗΜΩΝ ΜΝΗΜΩΝ

doi: [10.12681/mnimon.20050](https://doi.org/10.12681/mnimon.20050)

Copyright © 2019, Μνήμων

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΜΝΗΜΩΝ Μ. (2019). Contents. *Μνήμων*, 35(35), 7–10. <https://doi.org/10.12681/mnimon.20050>

ΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Περιοδικό *MNHMON*

ΤΟΜΟΣ 35 (2016)

SOCIETY FOR THE STUDY OF MODERN HELLENISM

Journal *MNIMON*

VOLUME 35 (2016)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Γιάννης Κόκκωνας, Κώστας Λάμπας,
Χρήστος Λούκος, Σοφία Ματθαίου, Ίκαρος Μαντούβαλος
Τάσος Σακελλαρόπουλος

Επιμέλεια του τόμου: Χρήστος Λούκος

<http://www.mnimon.gr>

Η έκδοση του τόμου πραγματοποιήθηκε με την ενίσχυση
της Τραπέζης της Ελλάδος

Για αλληλογραφία, παραγγελίες, εμβάσματα:
Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, Ανακρέοντος 24-28,
162 31 Αθήνα, τηλ. 210 7273588, φαξ 210 7246212
emne@eie.gr

Κεντρική διάθεση εκδόσεων:
Βιβλιοπωλείο-Εκδόσεις «Παρασκήνιο», Σπύρος Μαρίνης και Σία Ο.Ε.,
Σόλωνος 76, 106 80 Αθήνα, τηλ. 210 3648170, 210 3648197,
φαξ 210 3648033, e-mail: mbooks@otenet.gr

Correspondence – Subscriptions:
Triantafyllos Sklavenitis, 24-28, Anakreon Street,
162 31 Athens, tel. 210 7273588, fax 210 7246212
emne@eie.gr

Distribution: Bookstore – Publications «Paraskinio», 76, Solonos Street,
106 80 Athens, Greece, tel. 210 3648170, 210 3648197,
fax 210 3648033, e-mail: mbooks@otenet.gr

ISSN 1105-3917

ΜΝΗΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΠΑΥΛΗ, Φλωρεντία: από τις ολιγαρχικές οικογένειες στους «Τραπεζίτες του Θεού» ❖ ΑΓΛΑΪΑ ΚΑΣΔΑΓΛΗ, Λόγος περί νοταριακών και μια ανάγνωση διαθηκών του 16ου αιώνα από την Κρήτη ❖ ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, Νησιωτικότητα και τοπική εξουσία στην οθωμανική Κύπρο ❖ ΧΡ. ΛΟΥΚΟΣ, Νέα στοιχεία για την ελληνική τυπογραφία της περιόδου 1828-1832 ❖ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ, Η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας στον Τύπο και τη λογοτεχνία της οθωμανικής περιόδου ❖ Δ. ΜΑΛΕΣΗΣ, Ο «εθνικός λόγος» τη δεκαετία του 1870 στην εφημερίδα *Εύβοια* του Γ. Φιλάρετου ❖ Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ, Χειρόγραφα του Ι. Ολύμπιου στο Αναγνωστήριο της Αγιάσου ❖ ΧΡΥΣΑ ΜΑΡΙΝΟΥ, Τα έργα *The Tunnel* και *Deadlock* της Ντ. Μ. Ρίτσαρντσον ως άλλο αρχείο ❖ ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις του γλωσσικού ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη ❖ ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, Οι μηχανικοί στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου ❖ ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΟΝΔΥΔΗΣ, Μεταπολεμική αστική ανάπτυξη και ονοματοθεσία οδών και πλατειών ❖ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΤΑΝΙΚΑ, Η ανάγκη για διεργημένα στον μουσουλμανικό πληθυσμό της Λάρισας (1882-1898)

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, *Ανώνιμος του Έλληρος, Ελληνική Νομαρχία. Μια απόπειρα ερμηνείας*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΘΟΔΩΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Οι χαμένες επιστολές του Κωνσταντίνου Σταματή προς τον Παναγιώτη Κοδρικά (1788-1794)

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ, «Μνημονικοί νόμοι» και ιστορικοί. Η ευρωπαϊκή εμπειρία ❖ ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΑΖΟΣ, Η ιστορία, ο ιστορικός και ο δικαστής

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Χρ. Λούκος, Τ. Ε. Σκλαβενίτης, Κ. Λάππας, Ε. Γιαλούρη, Γ. Κόκκινος, Σπ. Δημανόπουλος, Χρ. Αργιαντώνη, Μ. Φέστας, Δ. Κουσουρής, Α. Μ. Σιχάνη, Μ. Χρ. Χατζηιωάννου, Χρ. Χατζηιωσήφ

35

ΑΘΗΝΑ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μελέτες

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΠΑΥΛΗ, Φλωρεντία: από τις ολιγαρχικές οικογένειες στους «Τραπεζίτες του Θεού». Οι συντεχνίες, ο πλούτος και η έννοια του «Πολίτη»	11-41
ΑΓΛΑΪΑ ΚΑΣΔΑΓΛΗ, Λόγος περί νοταριακών και μια ανάγνωση διαθηκών του 16ου αιώνα από την Κρήτη. Στερεότυπες εκφράσεις και παράγοντες διαμόρφωσής τους	43-62
ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, Ένας Αρμένιος, ένας Τούρκος και ένας Έλληνας. Νησιωτικότητα και τοπική εξουσία στην οθωμανική Κύπρο	63-90
ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΟΥΚΟΣ, Νέα στοιχεία για την ελληνική τυπογραφία της περιόδου 1828-1832. Αλληλογραφία του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια με τον οίκο Firmin Didot Frères	91-106
ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ, Εξευρωπαϊσμός και ελληνικότητα. Η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας στον Τύπο και τη λογοτεχνία της οθωμανικής περιόδου	107-139
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΛΕΣΗΣ, <i>Ή εις τα σύνορα ή εις τας Αθήνας</i> . Ο «εθνικός λόγος» τη δεκαετία του 1870 στην εφημερίδα <i>Εύβοια</i> του Γεωργίου Φιλάρετου	141-167
ΜΑΡΙΑ ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ, Χειρόγραφα του Ιωάννη Ολύμπιου (1864-1946) στο Αναγνωστήριο της Αγιάσου. Μαρτυρίες για την πρόσληψη του Ανδρέα Κάλβου και του Δ. Ν. Βερναρδάκη	169-188
ΧΡΥΣΑ ΜΑΡΙΝΟΥ, Τα έργα <i>The Tunnel</i> και <i>Deadlock</i> της Ντόροθι Μίλλερ Ρίτσαρντσον ως άλλο αρχείο. Μια εργαζόμενη στο Λονδίνο των αρχών του 20ού αιώνα	189-203
ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις του γλωσσικού ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη (1911-1912). Οι διώξεις δημοτικιστών στην κοινότητα Σταυροδρομίου	205-232
ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, Οι μηχανικοί στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Σπουδές, επαγγελματικές σταδιοδρομίες, διασυνδέσεις	233-264
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΟΝΔΥΛΗΣ, Μεταπολεμική αστική ανάπτυξη και ονοματοθεσία οδών και πλατειών. Ο Δήμος Αθηναίων (1945-1974)	265-291
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΤΑΝΙΚΑ, <i>Λαλούντες μόνον την οθωμανικήν</i> . Η ανάγκη για διερμηνέα στον μουσουλμανικό πληθυσμό της Λάρισας την περίοδο 1882-1898	293-313

Προσεγγίσεις

- ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, *Αωνόμου του Έλληρος, Ελληνική Νομαρχία. Μια απόπειρα ερμηνείας* 315-322

Σημειώματα και μαρτυρίες

- ΘΟΔΩΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, *Οι χαμένες επιστολές του Κωνσταντίνου Σταμάτη προς τον Παναγιώτη Κοδρικά (1788-1794)* . . . 323-341

Παρεμβάσεις

- Ιστορία καθ' υπαγόρευσιν; Νόμοι και διώξεις για το περιεχόμενο της ιστορικής αφήγησης 343-367
- ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ, «Μνημονικοί νόμοι» και ιστορικοί: η ευρωπαϊκή εμπειρία 343-357
- ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΑΖΟΣ, *Η ιστορία, ο ιστορικός και ο δικαστής. Σκέψεις για τη δίκη του Χάιντς Ρίχτερ* 358-367

Βιβλιοκρισίες

- Γριγκόρι Αρς, *Ο Ιωάννης Καποδίστριας στη Ρωσία*, πρόλογος Βασίλης Παναγιωτόπουλος, μετάφραση Αναστασία Μπελοζέροβα, Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνο-ρωσικών Ιστορικών Ερευνών (Κ.Ε.Ρ.Ι.Ε.), Αθήνα, Ασίνη 2015, 392 σ.+7 χ.α. (Χρήστος Λούκος) 369-373
- Το Αρχείο της Επαρχιακής Δημογεροντίας Ναυπλίου (1828-1829)*. Εισαγωγή – μεταγραφή κειμένων – επιμέλεια Δημήτρης Χ. Γεωργόπουλος, ΓΑΚ – Αρχεία Νομού Αργολίδας, Ναύπλιο 2015, 8ο, 545 σ. (Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης) 373-377
- Πέπη Γαβαλά, *Α' Δημοτικό Σχολείο Σπάρτης, 1834-2000*, Γενικά Αρχεία του Κράτους – Αρχεία Νομού Λακωνίας -6-, Σπάρτη 2015, 8ο μικρό πλάγιο (19x21 εκ.), 155 σ. (Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης) 378-382
- Κώστας Γαβρόγλου, Βαγγέλης Καραμανωλάκης, Χάιδω Μπάρκουλα, *Το Πανεπιστήμιο Αθηνών και η ιστορία του (1837-1937)*, Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Αθηνών, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2014, xxiii+387 σ. (Κώστας Λάμπρας) 383-387

- Θανάσης Μποχώτης, *Ελέγχοντας τον τόπο του παρελθόντος: η γερμανοελληνική σχέση εξουσίας στις ανασκαφές της Ολυμπίας (1869-1882)*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2015, 416 σ. (Ελεάνα Γιαλούρη) 387-392
- Γιάννης Ζαϊμάκης - Ελένη Φουρνάρακη (επιμ.), *Κοινωνία και αθλητισμός στην Ελλάδα. Κοινωνιολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2015, 368 σ. (Γιώργος Κόκκινος) 392-397
- Άγγελος Φ. Βλάχος, *Τουρισμός και δημόσιες πολιτικές στη σύγχρονη Ελλάδα (1914-1950). Η ανάδυση ενός νεοτερικού φαινομένου*, Αθήνα, Economia, 2016, 528 σ. (Σπύρος Δημανόπουλος) 398-408
- Άγγελος Νταλαχάνης, *Ακυβέρνητη παροικία. Οι Έλληνες στην Αίγυπτο από την κατάργηση των προνομίων στην έξοδο 1937-1962*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2015, 393 σ. (Χριστίνα Αγριαντώνη) 408-414
- Γιάννης Αίσωπος (επιμ.), *Τοπία Τουρισμού: Ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα / Yannis Aesopos (ed.), Tourism Landscapes: Remaking Greece*, δεύτερη έκδοση, αναθεωρημένη και συμπληρωμένη, Αθήνα Μάρτιος 2015, 655 σ. (Μιχάλης Φέστας) 414-421
- Δημήτρης Σκλαβενίτης, «Κάτσε καλά Γεράσιμε...». *Μαθητικό κίνημα και καταλήψεις, 1974-2000*, Αθήνα, Ασίνη, 2017, 608 σ. (Δημήτρης Κουσουρής) 421-426
- Hayden White, *Δογοτεχνική θεωρία και ιστορική συγγραφή*, μετάφραση Γιώργος Πινακούλας, Επιμέλεια έκδοσης - Υπεύθυνος σειράς: Βαγγέλης Γαλάνης, Τρίκαλα, εκδόσεις Επέκεινα, 2015, 320 σ. (Άννα Μαρία Σιχάνη) 426-435
- Olga Katsiardi-Hering, Maria A. Stassinopoulou (επιμ.), *Across the Danube. Southeastern Europeans and Their Travelling Identities (17th-19th c.)*, Leiden, Boston, Brill, 2017 [Studies in Global Social History, volume 27 / Studies in Global Migration History, volume 9] (Μαρία Χριστίνα Χατζηιωάννου) 435-440
- Κωστής Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική. Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου 1900-1950*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017, 541 σ. 440-445

Χρονικό της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού
2016

Διοικητικό Συμβούλιο και Εξελεγκτική Επιτροπή 2016 . . .	447
A. Συναντήσεις-συζητήσεις	447-449
B. Συνέδρια	449-452
Γ. Το Facebook της Ε.Μ.Ν.Ε.	452
Ευρετήριο τόμου 35 (2016)	453-476
Contents – Table des matières	477-478